

Kadının Çalışma Durumunun Emzirmeye Etkisi*

The Effect of Woman's Work Status on Breast-Feeding

Fatoş YORGANCI SÖKÜCÜ**, Ergül ASLAN***

İletişim/Correspondence: Fatoş YORGANCI SÖKÜCÜ Adres/Adress: KKTC Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları Dairesi, Kadın-Doğum Servisi Lefkoşa/ KKTC Tel: 0533 876 73 00 E-mail: mustafa.s69@hotmail.com

ÖZ

Amaç: Bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) kadının çalışma durumunun emzirmeye etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı, kesitsel bir çalışma olan bu araştırmanın örneklemini Mart-Ekim 2009 tarihleri arasında KKTC'de 6-12 aylık bebeğini muayeneye getiren çalışan ve çalışmayan anneler oluşturmuştur. Olasılıksız örneklem yöntemi ile seçilen 190 çalışan ve 190 çalışmayan olmak üzere toplam 380 anne araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce gerekli çalışma izni ve etik kurul izni alınmıştır. Emzirme durumu, emzirmede yaşanan sorunlar açısından, çalışan ve çalışmayan anneler arasında ilişkinin değerlendirilmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan soru formu kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmayan annelerin %25,3'nün bebeklerini 2 saatte bir, çalışan annelerin %56,8'inin 4 saatte bir ve daha seyrek emzirdikleri tespit edilmiştir. Çalışan annelerin %51,6'sı 4 öğün ve üzeri emzirmektedir. Çalışmayan annelerin ise %91,6'sı 4 öğün ve üzeri emzirmektedir. Annelerin bebeklerini emzirmelerinin yoğunlaştığı saatler incelendiğinde, çalışmayan annelerin %45,3'nün emzirmelerinin sabah saatlerinde, çalışan annelerin %66,3'nün akşam saatlerinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Annelerin bebeklerine ek mama verip vermeme durumları incelendiğinde, çalışmayan annelerin %78,9'u bebeklerine ek mama verirken, çalışan annelerin %87,9'u ek mama vermektedir. Annelerin ek mamaya başlama sebepleri incelendiğinde, çalışmayan annelerin %46,7'nin sütünün yetersiz olmasından, çalışan annelerin %26,3'nün ise çalıştıklarından dolayı ek mamaya başladığı belirlenmiştir. Çalışan annelerin bebeklerini ortalama 17,03±6,84 ay, çalışmayan annelerin ise bebeklerini 17,57±6,11 ay süreyle emzirmeyi düşündükleri saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışma sonucunda çalışan annelerin emzirme süresi, sıklığı, ek mamaya başlama durumu konusunda olumsuz etkiledikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme, çalışan anne, anne sütü, mama.

ABSTRACT

Aim: The study was planned in order to determine the effect of woman's work status on breast-feeding in Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC).

Method: Descriptive and cross-sectional study was applied with mothers that their babies who is in the period between 6-12 months and mothers who apply to outpatient clinic of the Department of child public hospital and 190 mothers who have not job and 190 mothers that have same characteristic with other 190 mothers and who work in 3 different government agency of TRNC on March-October 2009. Socio-demographic character, nursing status and survey method were used by researchers to determine impacts on nursing of working status.

Tanımlayıcı, kesitsel bir çalışma olan bu araştırmanın örneklemini Mart-Ekim 2009 tarihleri arasında KKTC'de 6-12 aylık bebeğini muayeneye getiren çalışan ve çalışmayan anneler oluşturmuştur.

Results: It was determined that 25,3% of nonworking mothers nursed every two hours and 56,8% of working mothers nursed every 4 hour and at infrequent intervals. 51,6% of working mothers and 91,6% of nonworking women nursed their baby 4 meals a day. Watches examined, mothers were concentrated breastfeeding, 45,3% of nonworking mothers generally nursed their baby in morning hours and 66,3% of working mothers generally nursed their baby in evening hours. 78,9% of nonworking mothers and 87,9% of working mothers were giving formula feeding. Analyzing the reasons for starting formula feeding, 46,7% of non-working mothers expressed that not enough their milk and 26,3% of working mother were beginning through work.

Working mothers want to nurse during 17,03±6,84 months and nonworking mothers want to nurse during 17,57±6,11 months.

Conclusion: Regarding to the outcomes, in working mothers was decreased frequency and time of nursing and increased formula feeding.

Key Words: Breastfeeding, working mother, breast milk, formula.

*İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi 2010, **Msc. KKTC Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları Dairesi, Kadın-Doğum Servisi Sorumlu Hemşiresi, ***Doç.Dr. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Yazının gönderilme tarihi: 10.01.2011
Yazının basım için kabul tarihi: 25.11.2011

GİRİŞ

Anne sütü, içeriğinin yenidoğanın gereksinimlerine göre değişmesi, enfeksiyonlara karşı koruyucu özelliklerinin olması, bebeğin fizyolojik ve psikososyal gereksinimlerini ilk 6 ayda tek başına karşılaması, bebeklerin büyüme ve gelişmelerini sağlaması, morbidite ve mortalite oranlarını azaltması ve ekonomik olması gibi özellikleri nedeni ile bebekler için en uygun besindir (Aydemir 1990; Hellings ve Howe 2000; Karaçam ve Kitiş 2005; Tunçel, Dündar ve Pekşen 2005; Yalçın 2003).

Emzirme anne ve bebek bağının kurulmasında önemli rol oynar. Bebeğin ilk altı ay tek başına anne sütü ile beslenmesi, altıncı aydan sonra ek besinlerle birlikte anne sütü ile beslenmenin devam etmesi ve emzirmenin iki yaşın sonuna kadar sürdürülmesi bebeğe sayısız yararlar sağlar. Anne sütü ile beslenmenin yararları sadece anne sütü ile beslenme süreci ile sınırlı kalmayıp, erişkin dönemdeki sağlık üzerine önemli oranda olumlu etkileri vardır. Bu nedenle sağlıklı yaşamın temellerinin atılmasında anne sütü ile beslenmenin önemi tartışılmaz (Hellings ve Howe 2000; Karaçam ve Kitiş 2005).

Çalışan kadın için bebek bakımı ve emzirme önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu durumda kadın için iki seçenek mevcuttur; ya çalışma yaşamına devam edip bebeğiyle ilgilenmeyi ve onu anne sütüyle beslemeyi sınırlı tutacak ya da iş yaşamından ayrılıp bebeğine daha fazla zaman ayırmayı isteyecektir. Nitekim ülkemizde çalışan genç kadınların önemli bir bölümü evlilik ya da doğum nedeniyle çalışma yaşamından kopmaktadır. Böylece kadının toplumsal konumu için gerekli olan iş gücüne katılım oranı en verimli yılları olan erişkinlik döneminde önemli ölçüde azalmaktadır (Bodur, Yıldız, Mermer ve Oran 2002; Ong, Yap, Li, ve Choo 2001).

Gelişen dünyada çalışan kadın sayısının sürekli artması, kadının gününün üçte birini işinde ve yaşadığı yılların en az üçte ikisini aktif bir iş yaşamında geçirdiği düşünülürse, çalışan bir kadın için en az 6 ay süre ile

bebeğini emzirmesi olanaksız görülmektedir. Bu durum bebeğin sağlıklı bir gelişim sürdürmesini ve anne sütünden yeterince yararlanmasını, sağlıklı bir anne bebek ilişkisinin kurulmasını engelleyecektir (Aydemir 1990; Yalçın 2003).

Emzirmenin sürdürülmesinde ve desteklenmesinde hemşireye büyük görev düşmektedir. Sağlık kuruluşlarına başvurma nedenleri ne olursa olsun, bebeğin beslenme durumu mutlaka sorulmalı, emziren annelere emzirme danışmanlığı yapılmalı, emzirme gözlenmeli ve emzirmenin sürdürülmesi yönünden desteklenmelidir. Anne işyerindeyken memelerini elle ya da pompa yardımıyla nasıl boşaltacağı ve saklayacağı konusunda eğitilmelidir (Gökçay ve Garibağaoğlu 2002; Yurdakök 2004). Anne hastaneden ayrılırken başarılı bir emzirme için ne yapması gerektiği konusunda emin ve güvenli olmalıdır. Anne ve ailesine süt salgılama uyarısı ve mekanizması, emzirme teknikleri ve meme sorunları konusunda eğitim verilmelidir (Aksu 2003; Bağ 2006).

YÖNTEM

Araştırma, bebeğini emziren kadınlarda çalışma durumunun emzirme üzerine etkilerini belirlemek amacıyla planlanan kesitsel (cross sectional), retrospektif, tanımlayıcı araştırma özelliğindedir.

Araştırma Mart-Ekim 2009 tarihleri arasında Lefkoşa Devlet Hastanesi, Magosa Devlet Hastanesi, Girne Dr. Akçicek Devlet Hastanesi olmak üzere 3 Devlet Hastanesindeki Çocuk Polikliniklerinde ve KKTC Hükümetine bağlı 3 devlet dairesinde (Maliye Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı) gerçekleştirilmiştir. Hastaneler Bebek Dostu Hastane belgesine sahip değildir. Araştırmanın yürütülebilmesi için ilgili kurumlardan yazılı izin ve etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmanın evrenini yukarıda belirtilen hastanelerin ve kurumların çocuk polikliniklerine 6-12 aylık bebeklerinin sağlık kontrollerini yaptırmak üzere Mart-Ekim 2009 tarihleri arasında başvuran, çalışan ve çalışmayan tüm anneler oluşturmuştur. Örneklemi ise, belirtilen tarihlerde gönüllü olan ve bebeğini doğum

sonrası en az üç ay süre ile sadece anne sütüyle ile emzirmiş olma koşuluna uyan kadınlardan, olasılıksız örneklem yöntemi ile seçilen 190 çalışan ve 190 çalışmayan olmak üzere toplam 380 anne oluşturmuştur.

Araştırmanın verileri literatür bilgileri doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen bir soru formu ile elde edilmiştir. Formda annelerin tanıtıcı özellikleri, emzirme durumları, süt izni ve doğum izni kullanma süreleri, ek gıda verme, ek gıdaya geçme nedeni, ne kadar süre anne sütü verdiği, önceki bebeklerini ne kadar süre emzirdiği ve yetersiz emzirme nedenleri ve emzirmeye ilişkin görüşleri ile ilgili sorular yer almıştır. Soru formları annelerle yüz yüze görüşülerek haftada 3 gün doldurulmuştur. Kurumlardan izin yazısı ve etik kurul onayı alınmıştır.

Emzirme durumu ve özellikleri çalışan ve çalışmayan anneler arasında ilişki incelenmiş ve elde edilen veriler SPSS (Statistical Programme for Social Science) 11.0 yardımıyla değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan anneler çalışma durumlarına göre gruplandırılmış olup, her bir grupta 190 anne yer almaktadır. Kadınların yaklaşık yarısının 24-29 yaş grubunda, çalışmayan annelerin %26,84'ünün, çalışan annelerin ise %45,26'sının lise ve dengi bir okuldan mezun olduğu belirlenmiştir. Gruplar yaş dağılımı ($p=0,82$) ve eğitim düzeyleri ($p=0,71$) açısından benzer özelliktedir.

Çalışmayan annelerin yaklaşık %41'inin 1 ve %41,58'nin 2 çocuk sahibi oldukları, çalışan anneler de %51,58 1 ve %42,11'i 2 çocuğa sahiptir. Çalışmayan annelerin %47,89'unun bebekleri 6-9 aylık, %52,11'i 10-12 aylıktır. Çalışan annelerin bebeklerinin ise %50,53'ü 6-9 aylık iken, %49,47'si 10-12 aylıktır. Çocuk sayıları ($p=0,79$) ve bebeklerinin yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p=0,68$).

Emziren annelerin %20'sinin vardiyalı çalıştığı, %78,9'unun gündüz çalıştığı tespit edilmiştir. Emzirmeyen annelerin

%15,8'i vardiyalı çalışmakta ve %84,2'si sabah çalışmaktadır. Emzirme durumlarına göre çalışma şekilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,43$).

Çalışmayan annelerin %25,3'nün bebeklerini 2 saatte bir, çalışan annelerin %18,9'nun 2 saatte bir, %24,2'nin 3 saatte bir ve %56,8'sinin 4 saatte bir ve daha seyrek emzirdikleri tespit edilmiştir. Çalışmayan annelerin çalışan annelere göre bebeklerini daha sık emzirdikleri görülmüştür. Çalışan annelerin %51,6'sı ise 4 öğün ve üzeri emzirmektedir. Çalışmayan annelerin ise %91,6'sı 4 öğün ve üzeri emzirmektedir.

Çalışmayan annelerin %45,3'nün emzirmelerinin sabah saatlerinde, çalışan annelerin ise %24,2'nin sabah saatlerinde, %66,3'nün akşam saatlerinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Çalışmayan annelerin %78,9'u bebeklerine ek mama verirken, çalışan annelerin %87,9'u ek mama vermektedir. Annelerin ek mamaya başlama sebepleri incelendiğinde, çalışmayan annelerin %46,7'sinin sütünün yetersiz olmasından, çalışan annelerin ise %10,8'i bebeğin doymamasından ve %26,3'nün çalıştıklarından dolayı ve %50,9'u sütünün yetersiz olmasından dolayı ek mamaya başladığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Çalışan ve emziren anneler %58,9'u çalışıyor olmasının bebeğini emzirmesine "çok fazla" engel olduğunu, %14,2'si "biraz" engel olduğunu ve %13,2'si "hiç" engel olmadığını bildirmiştir. Çalışmayan annelerin ise ev ortamında emzirmelerini engelleyen herhangi bir faktör olmadığını ifade etmişlerdir. İşyerlerinde annelerin sadece %3,7'sine emzirme odası sağlandığı bildirilmiştir. Çalışan anneler bebeklerini emzirmek için çözüm olarak %76,2'si "eve gittiğini", %14,1'i "bakıcısına gittiğini" ve %7,7'si "bebeği çalıştığı yere getirdiklerini" söylemiştir.

Çalışan ve emziren annelerin %40'ı süt izinlerini mesai saatleri içinde, %27,4'ü mesai saati bitiminden 1 saat önce işten ayrılarak ve %17,9'u mesai saati başlangıcından 1 saat sonra işe gelerek kullandıklarını bildirmiştir.

Tablo 1. Annelerin Emzirme Özelliklerinin Dağılımı

	Çalışmayan (n=190)		Çalışan (n=190)		
	n	%	n	%	
Emzirme Durumu					
Emziren*	95	50	95	50	c ² = 0,00 sd = 1 p = 1,00
Emzirmeyen**	95	50	95	50	
Emzirme Sıklığı					
Her saatte bir	58	61,1	-	-	c ² = 106,94 sd = 3 p = 0,00
İki saatte bir	24	25,3	18	18,9	
Üç saatte bir	-	-	23	24,2	
Dört saatte bir ve ↑	13	13,7	54	56,8	
Emzirme Öğün Sayıları					
Bir öğün	-	-	4	4,2	χ ² = 37,75 sd = 3 p = 0,00
İki öğün	3	3,2	17	17,9	
Üç öğün	5	5,3	25	26,3	
Dört öğün ve ↑	87	91,6	49	51,6	
Emzirmenin Yoğunlaştığı Zamanlar					
Sabah	43	45,3	23	24,2	c ² = 10,81 sd = 2 p = 0,00
Öğle	3	3,2	9	9,5	
Akşam ve gece	49	51,6	63	66,3	
Ek Mama					
Veriyor	150	78,9	167	87,9	c ² = 15,66 sd = 1 p = 0,00
Vermiyor	40	21,1	23	12,1	
Ek Mamaya Başlama Nedenleri					
Sütünün yetersiz olması	70	46,7	85	50,9	c ² = 76,34 sd = 3 p = 0,00
Bebeğin doymaması	9	6	18	10,8	
Bebeğin veya annenin hasta olması	71	47,3	20	12	
Çalışmaya başlaması	-	-	44	26,3	

* Doğumdan sonra en az 3 ay süre ile emziren anneler

** Doğumdan sonra 3 aydan daha kısa süre emziren veya hiç emzirmeyen anneler

Tablo 2: Annelerin Bebeklerini Emzirmeyi Düşündükleri Süreye İlişkin Beklentilerinin Karşılaştırılması

Annelerin Emzirmek İsteddiği Süre (Ay)	Ort. ± SS		t*	p
Çalışmayan (n=190)	17,57	6,11	-0,57	0,57
Çalışan (n=190)	17,03	6,84		

* Student t testi

Çalışmayan anneler çalışan annelere göre istatistikî olarak anlamlı derecede olmamakla birlikte bebeklerini daha fazla süreyle emzirmeyi düşünmektedir (Tablo 2).

Çalışan annelerin doğum sonu izinlerinin süresinin ne kadar olması gerektiği konusundaki düşünceleri sorulduğunda annelerin %35,8'i doğum sonu izinleri yeterli

Tablo 3: Çalışan Annelerin Doğum Sonu İzinden İşe Dönüşte Hissettikleri Duyguların Dağılımı

<i>Annelerin duyguları</i>	Emziren (n=95)		Emzirmeyen (n=95)		
	n	%	n	%	
Bebeğinden ayrılacağı için çok üzüldü	38	40	12	12,6	c² =60,22 sd = 3 p = 0,00
Yeterince emziremeyeceği için üzüldü	48	50,5	23	24,2	
Herhangi bir şey hissetmedi	3	3,2	27	28,4	
Ağladı	6	6,3	33	34,7	

bulmamaktadır. Çalışan annelerin doğum sonu izinden dönüşünde hissettikleri duyguların dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır. Emziren anneler işe başladıklarında daha fazla üzüntü yaşamaktadırlar.

TARTIŞMA

Emziren kadınlarda çalışma durumunun emzirme üzerine etkilerini belirlemek amacıyla KKTC'de gerçekleştirilen araştırma, geniş örnekleme ile çalışma yaşamının emzirme üzerine olan etkilerini ortaya koymaktadır. Çalışan/çalışmayan ve emziren/emzirmeyen kadın oranları eşit sayıda ve eşlenik olacak şekilde örneklem oluşturulmuştur.

Çalışma durumunun emzirme sıklığını, öğünlerin dağılımını, ek mamaya başlamayı etkilediği görülmektedir. Ünsal, Atlıhan, Özkan, Targan ve Hassoy (2005)'un kadınlar üzerinde yaptığı çalışmada, çalışma durumu ilk 6 ayda anne sütü ile beslemeyi etkilerken, çalışan annelerin çalışmayan annelere göre toplam emzirme sürelerinin daha kısa olduğu saptanmıştır. Bodur ve ark. (2002)'nin yaptıkları çalışmada ev hanımlarının emzirme sürelerinin çalışan annelerden daha uzun olduğu bulunmuştur. Ong ve ark. (2005)'nin Singapur'da yaptıkları çalışmada annenin çalışma durumunun emzirmeye başlama zamanını etkilemediği, ancak emzirme süresini etkilediği belirlenmiş olup, çalışan annelerin 2-6 ayda emzirmeyi bırakma nedeni olarak erken işe başlamak, iş yoğunluğu ve emzirmenin sürekli bölünmesi gösterilmiştir. Lakati, Binns ve Stevenson (2002)'un Kenya'da yaptıkları çalışmada da çalışan kadınlarda emzirmeyi bırakma nedenleri içinde sütün yetersizliği ve işe geri dönme ilk sıralarda saptanmıştır. Annelerin emzirme sıklığına

bakıldığında, çalışmayan annelerin emzirme sıklığı çalışan annelerden daha yüksek bulunmuştur. Bu durum çalışmayan annelerin ev ortamında bebeklerini sıklıkla emzirebildiklerini düşündürmektedir. Tansuğ ve ark. (2006)'nın yaptığı çalışmada emzirme sıklığının çalışan annelerde çoğunlukla 2-3 saatte bir, çalışmayan annelerde ise daha çok bebeğin her ağladığında emzirildiği belirtilmiştir. Gökduman (2009)'ın yapmış olduğu çalışmada bebeklerin 24 saatte ortalama, gündüz 6.57±1.78, gece 3.36±1.50 kez emzirildikleri saptanmıştır. Yine aynı çalışmada 1-3 aylık bebekleri olan annelerin tamamı, 4-6 aylık bebeği olan annelerin ise büyük bir kısmı bebeklerini 24 saatte yeterli sayıda emzirdikleri bulunmuştur (Gökduman 2009). Araştırmada, çalışmayan annelerin bebeklerini öğün sayısı olarak daha fazla emzirdikleri saptanmıştır. Bu durum çalışmayan annelerin ev ortamında bebeklerini emzirmek için daha fazla zaman bulmalarından kaynaklanmaktadır. Çalışan annelerin ise çalışmayan annelere göre öğün sayılarının daha az olduğu saptanmıştır. Öğün sayısının çalışan annelerde düşük olması çalışma koşulları nedeniyle bebeğine yakın olamamasından kaynaklandığını göstermektedir (Tablo 1).

Tansuğ ve ark. (2006)'nin yaptıkları bir çalışmada gece emzirme süresi çalışmayan grupta çalışan gruba göre yüksek bulunmuştur. Araştırmada, çalışan annelerin bebeklerini akşam saatlerinde, çalışmayan annelerin ise sabah saatlerinde daha fazla emzirdikleri saptanmıştır (Tablo 1).

Lakati ve ark. (2002)'nin yaptıkları çalışmada çalışan kadınlarda ek gıdaya başlama yüksek bulunmuştur. Bodur ve ark. (2002)'nin yaptıkları çalışmada ek gıdaya 4

aydan önce başlama oranı çalışmayan annelerde, çalışan annelerden iki kat fazla bulunmuştur. Araştırmada, çalışan annelerin, çalışmayan annelere göre bebeklerine ek mama verme oranları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 1).

Bertan ve ark.'nın yaptığı çalışmada annelerin büyük bir çoğunluğu bebekleri doymuyor düşüncesiyle ek gıdaya başladıklarını belirtmişlerdir. İkinci sıklıkla gösterilen neden, sütün az geldiği düşüncesidir (Dalgıç, Hızıl ve Köse 1998). Bektaş da (1998) yapmış olduğu çalışmada annelerin en çok sütünün yetersiz olduğu düşüncesiyle ek gıdaya başladıklarını belirtmişlerdir. Tunçel ve ark. (2005)'nin araştırmasında ek gıdaya başlama nedenleri sütün yetmemesi, işe başlama ve bebeğin emmek istememesi olarak belirtildi. Ünsal ve ark.(2005)'nin çalışmasında ise, ek gıdaya en sık başlama nedeni bebeğin emmeyi bırakması ve tekrar gebe kalması olarak belirtilmiştir. Araştırmadaki annelerin ek gıda verme nedenlerine bakıldığında ek gıdaya başlama nedenleri arasında, annenin çalışmaya başlamanın etkili olduğu görülmüştür. Çalışan ve çalışmayan annelerde ek gıdaya başlama nedeni olarak bebeğin doymaması etkili bulunmuştur. Çalışmayan annelerin büyük bir grubu sütünün yetersiz olmasından dolayı ek gıdaya başladıklarını belirtmişlerdir (Tablo 1).

Demirhan (1997) ve Dinçtürk (2006)'ün ayrı ayrı yaptıkları araştırmalarda çalışan annelerin bebeklerini daha uzun süre emzirmeyi düşündükleri belirtilmiştir. Araştırma grubunda çalışmayan annelerin, çalışan annelere göre bebeklerini daha fazla süreyle emzirmeyi düşündükleri saptanmıştır. Annelerin çalışma durumunun bebeklerini uzun süre emzirmelerine engel olduğu düşünülmektedir. Çalışmayan anneler ev ortamında bebeklerini daha uzun süre emzirebilme olanağı bulunmaktadır (Tablo 2).

KKTC yasalarında kamu görevlisinin 6 aya kadar, kış mesaisinde bir saat sabah, bir saat öğleden sonra toplam iki saat, yaz mesaisinde Pazartesi günleri bir saat sabah, bir saat öğleden sonra diğer günler ise bir saat süt izni hakkı vardır. Türkiye'de kamu görevlisinin bebeği 1 yaşında olana kadar günde 2 defa 45'er dakika toplam 1,5 saat emzirme hakkı vardır.

Araştırmada çalışan annelerin bir kısmının süt izinlerini mesai saatleri içinde, bir kısmının da mesai başlangıcında ya da bitiminde kullandıkları görülmektedir.

Kore'de yapılan bir çalışmada emzirmeyi etkileyen nedenler arasında emzirmenin özendirilmesi ile ilgili eğitim yetersizliği, ailelerin daha çok çekirdek aile haline dönüşmesi ve kadınların iş hayatında daha fazla yer alması gibi sosyal faktörlerin de emzirmeyi etkilediği gözlenmiştir (Kang, Choi ve Ryu 2007). Şencan (2008)'in yaptığı araştırmada annelerin çalışıyor olmasının anne sütü verilme süresini anlamlı şekilde azalttığı görülmüştür. Annelerin çalışma hayatına erken dönmelerinin annenin emzirmesine engel olan faktörler arasında olduğunu gösteren yayınlar vardır. Öztürk (1999)'ün ebe/ hemşireler üzerine yapmış olduğu araştırmada altı aydan az emzirme nedeni olarak, çalışma şartlarının elverişsiz olmasını gösterdikleri bulunmuştur. Araştırmada annelerin önemli bir kısmının doğum sonu izinleri yeterli bulmadıkları ve izin-den dönüş emziren anneler işe başladıklarında daha fazla üzüntü yaşamaktadırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Annelerin çalışıyor olmasının anne sütü verme süresini azalttığı, çalışan annelerin bebeklerinin çalışmayan anne bebeklerine göre daha az sıklıkla emzirildiği, ek gıdaya başlama oranı çalışan annelerde daha yüksek olduğu ve bunda çalışmaya başlamasının etkili olduğu belirlendi. Annelerin doğum ve süt izinlerini yetersiz buldukları, çalışan annelerin hemen hemen hiçbirine emzirme odası sağlanmadığı görüldü.

Doğum sonrası annelerin iş yaşamından ayrılmalarının teşvik edilmesi ancak, bebeğini emzirmeye devam etmesine yönelik önlemlerin alınması, bu amaçla iş yerinde ya da yakın bir yerde kreşlerin bulunması, çalışan annelerin işe döndükten sonra emzirmeyi engelleyen faktörlerle karşılaşmamaları için esnek çalışma koşullarının sağlanması ve iş ortamında bebeklerini emzirmelerini kolaylaştıracak veya annenin sütünü sağabileceği ve saklayabileceği uygun bir ortamın sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Aksu, Ö. S. (2003). Maltepe bölgesinde sağlık ocağına başvuran annelerin emzirme davranışları ve doğum öncesi bakım ilişkisi. Mezuniyet Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi, İstanbul.

Aydemir, G. (1990). Çalışan kadınlarda çalışma koşullarının gebeliğin gidişi sonucu ile gebelik ürünü (yenidoğan) etkileyişi ve çalışan-çalışmayan kadınlar arasındaki farkın incelenmesi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bağ, Ö. (2006). Annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeyi ve emzirmeyi etkileyen psikososyal faktörler. Uzmanlık Tezi, Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Klinikleri, İstanbul.

Bektaş, B. (1998). İlk sekiz haftada annelerin emzirme başarısını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bodur, S., Yıldız, H., Mermer, M., Oran, B. (2002). Konya il merkezinde annenin çalışma durumuna göre emzirme süresi ve ek gıda ile ilgili tutumu. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 18(2): 97-101.

Dalgıç, N., Hızıl, S., Köse, M. R. (1998). Ankara'nın on merkez ilçesinde anne sütü ile ilgili bilgi tutum ve davranışların incelenmesi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 51: 3.

Demirhan, F. (1997). Sakarya ilinde emzirmenin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Diñçtürk, C. (2006). Bir ve birden fazla çocuğı olan annelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Gökçay, G., Garibağaoğlu, M. (2002). Sağlıklı çocuğın beslenmesi. Neyzi, O., Ertuğrul, T. (Eds.). Pediatri. Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 183-203.

Gökdoğan, M. (2009). 0-6 aylık bebeğı olan annelerin anne sütünü artırmaya yönelik geleneksel uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Hellings, P., Howe, C. (2000). Assesment of breastfeeding knowledge of nurse practitioner and nurse-midwife. J Midwifery Womens Health., 45(3): 264-70.

Kang, J. S., Choi, S. Y., Ryu, E. J. (2007). Effects of a breastfeeding empowerment programme on Korean breastfeeding mothers: A quasi-experimental study. International Journal of Nursing Studies. Int J Nurs Stud., 45(1): 14-23.

Karaçam, Z., Kitiş, Y. (2005). What do midwife and nurse in Turkey know about nutrition in the first six month of life? Midwifery, 21(1): 61-70.

Lakati, A., Binns, C., Stevenson, M. (2002). The effect of work status on exclusive breastfeeding in Nairobi. Asia-Pacific Journal of Public Health, 14(2): 85-90.

Ong, G., Yap, M., Li, F. L., Choo, T. B. (2005). Impact of working status on breastfeeding in Singapore. Evidence from the National Breastfeeding Survey 2001. Eur J Public Health, 15(4): 424-30.

Öztürk, N. (1999). Ebe/hemşirelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgilerinin ve kendi ifadeleri ile bildikleri uygulamaların belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Şencan, İ. (2008). Anne sütü ile beslenme süresine etki eden faktörlerin araştırılması. Uzmanlık Tezi, Fatih Üniversitesi, Ankara.

Tansuğ, N. ve ark. (2006). Manisa bölgesinde emzirme uygulamaları. Ege Pediatri Bülteni, 13(3): 155-161.

Tunçel, E. K., Dündar, C., Pekşen, Y. (2005). Ebelerin anne sütü ile ilgili bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi. Kocatepe Tıp Dergisi, 6: 43-48.

Ünsal, H., Atlıhan, F., Özkan, H., Targan, Ş., Hassoy, H. (2005). Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 48: 226-233.

Yalçın, S. (2003). Büyümenin izlenmesi. Katkı dergisi, 25(1): 43-61.

Yurdakök, K. (2004). Anne sütü ile beslenme. Yurdakök, M., Erdem, G. (Eds.). Neonatoloji. Alp Ofset, Ankara, 166-74.